

Paragraaf A Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is de capaciteit waarin de gemeente Veenendaal in staat is om op langere termijn aan haar verplichtingen te voldoen en financiële risico's - oftewel tegenvallers - op te vangen. Van belang is de mate waarin de gemeente risico's wil nemen en de hoogte van de reserve weerstandsvermogen.

Als gemeente willen wij risico's niet uit de weg gaan. Het openbaar bestuur speelt zich meer en meer af in een open markt, waarin het aankomt op interactief besturen en actieve participatie. Het tijdig signaleren en beheersen van risico's is hierbij essentieel, waardoor risicomangement een steeds belangrijker plaats inneemt binnen onze beleidsuitvoering.

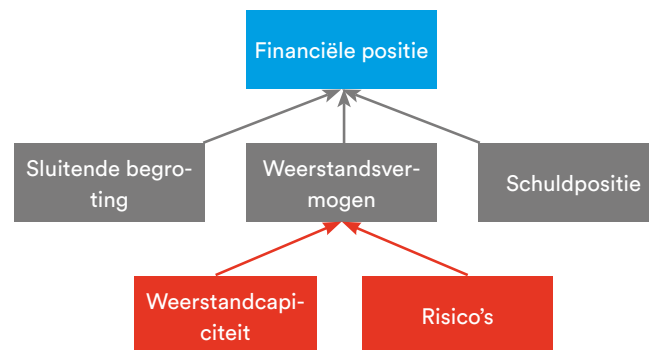
Bij het uitvoeren van ons beleid sturen we actief op het beheersen van risico's door middel van risicomangement. Een belangrijk instrument is daarbij het nemen van beheersmaatregelen. Daarnaast kunnen risico's opgevangen worden via het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit (beschikbare middelen) af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (risico's). Verder wordt beoordeeld of er voldoende structurele en incidentele middelen zijn om structurele en incidentele risico's op te vangen.

Voor 2019 blijft het van belang om te sturen op een verantwoorde financiële positie door een sluitende begroting, voldoende

weerstandsvermogen en een houdbare schuldpositie. Dit om in de toekomst een volgende economische crisis goed het hoofd te kunnen bieden.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Weerstandscapaciteit

De gemeentelijke weerstandscapaciteit bedraagt per 1 januari 2019 € 21,3 miljoen en bestaat uit de algemene reserve, de onbenutte belastingcapaciteit, de post "onvoorziene uitgaven" en stille reserves.

De gemeentelijke weerstandscapaciteit op 1 januari 2019 (in miljoenen)

Algemene Reserve	14,3
Onbenutte belastingcapaciteit	5,0
Onvoorziene uitgaven	0,1
Stille reserves	0,9
Startersleningen	1,0
Totaal	21,3

In de algemene reserve is € 14,3 miljoen (incidentele capaciteit) beschikbaar voor het afdekken van risico's op basis van de laagste stand van deze reserve gedurende de periode 2019 - 2022. Door de bijzondere omstandigheden in het sociale domein wordt voorgesteld deze te lage stand tijdelijk te accepteren. Immers conform het vastgestelde beleid dient de minimale stand van de Algemene Reserve € 16,5 miljoen te bedragen. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt € 5,0 miljoen (structurele capaciteit). Voor onvoorziene uitgaven is € 0,1 miljoen beschikbaar (structurele capaciteit). De stille reserves bedragen € 0,9 miljoen (incidentele capaciteit). De bestemmingsreserve Startersleningen voor € 1 miljoen (incidentele capaciteit). Alleen bij bijzondere omstandigheden

kan de gemeenteraad de bestemming van deze reserve aanpassen.

Bij deze programmabegroting zijn de risico's die de gemeente loopt geactualiseerd. De omvang van de risico's, inclusief de raming- en bedrijfsvoeringsrisico's, bedragen € 56 miljoen (€ 53 miljoen 2018). De stijging van € 3 miljoen weerspiegelt de toenemende onzekerheid in het sociale domein en dan met name bij de jeugd. Ook de privacy risico's zijn de afgelopen tijd toegenomen.

Omgevingswet

De minister heeft gezien de complexiteit aangegeven dat de geplande ingangsdatum van de Omgevingswet per 1 juli 2019, is uitgesteld. Het doel van deze wet is te zorgen voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. De gemeente bereidt zich voor om de wet uit te kunnen voeren. De materie is complex en brengt naast financiële risico's ook juridische risico's met zich mee. De verwachting is dat de Omgevingswet definitief ingaat per 1 januari 2021.

Verbreding rondweg-oost

De provincie houdt vast aan het verbreden van Rondweg-oost. De gekozen variant kost € 41 miljoen. Begin 2019 wordt het definitieve besluit verwacht. Inmiddels is een bestemmingsreserve van € 2 miljoen gevormd voor de leefbaarheid in het aangrenzende gebied.

Informatie- c.q. privacy beveiliging

Door de technologische ontwikkelingen vraagt de beveiliging van informatie steeds meer de aandacht. De bescherming van de privacy is daar een onderdeel van. Ook het beveiligen van geheime informatie vraagt om aandacht zodat de gemeentelijke risico's binnen de perken blijven.

In de hiernavolgende tabel is een overzicht opgenomen van de 7 belangrijkste risico's. Het betreft hier risico's waarvan de omvang hoger is dan € 0,5 miljoen en een kans van 50% of meer. De opgenomen risico's zijn allen extern van karakter.

Belangrijkste risico's (van groot naar klein)	Beheersmaatregelen	Kans	Max. financieel gevolg1
Gemeente staat voor 100% borg voor de financiering van DEVO door de banken. De verbetering van het exploitatieresultaat van DEVO blijft achter bij de prognose als gevolg van vertraging in de realisatie van het volloopschema van de aan te sluiten woningen op het warmtenet en als gevolg van prijsontwikkelingen op de energiemarkt.	<ul style="list-style-type: none"> - Borgstelling van 50% door de Quattro-partijen - Verstrekken van zekerheden via hypotheek en pandrechten door DEVO aan de gemeente - Toestemming van de gemeente voor de opname van het variabele deel van de financiering door DEVO - Monitoring van de ontwikkeling van het exploitatieresultaat van DEVO - Tijdige bijstelling van het businessmodel door DEVO 	50%	€ 2,9 miljoen (i)
Doordat er sprake is van open einde regelingen (WMO, Jeugdhulp, Participatie) krijgt de gemeente te veel extra kosten voor haar rekening. Een oorzaak kan zijn meer vraag dan voorzien. Ook door het onvoldoende tot stand komen van de transformatie kunnen extra kosten ontstaan. Tenslotte spelen mogelijke rijks kortingen een rol.	<ul style="list-style-type: none"> - Zoveel mogelijk bronnen benutten om aantal inwoners met hulpvraag in te schatten. - Onderzoeken of aanbieders een deel van het risico op extra vraag kunnen dragen (inkoop). - Frequente monitoring van uitgaven en verplichtingen gedurende uitvoering. - Inwoners en professionals 'stimuleren' in het niet te snel naar de gemeente lopen voor ondersteuning (Model Veenendaal). - Blijvend zoeken naar 'goedkopere' alternatieven. - Transformatieagenda jeugdhulp (versnellingsagenda). - Verbeteren van de betrouwbaarheid van prognoses jeugdhulp. 	30%	€ 2,6 miljoen (i)
Financiële tegenvallers bij gemeenschappelijke regelingen	<ul style="list-style-type: none"> - Monitoring gemeenschappelijke regelingen. 	50%	€ 1 miljoen (i)
Bezuinigingen door het Rijk op de algemene uitkering.	<ul style="list-style-type: none"> - Monitoren ontwikkelingen bij het Rijk. - Tijdig anticiperen op ontwikkelingen die een negatief financieel gevolg hebben. 	50%	€ 1 miljoen (s)
De woningbouw in Veenendaal-oost verloopt trager dan gepland, waardoor extra financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken. Dit kan extra rente kosten en aanvullende borgstelling met zich meebrengen.	<ul style="list-style-type: none"> - Sturen op ontwikkelproces en grondexploitatie. - De private partners in Quattro dragen 50% van het risico op basis van de historische kostprijs. - Gemeentelijke vertegenwoordiging in directie, commissarissen en aandeelhouders 	50%	€ 1 miljoen (i)
Impact nieuwe Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen VPB	<ul style="list-style-type: none"> - Bij de beleidsvoorbereiding maatregelen nemen en voldoende capaciteit reserveren om tot een verantwoorde invoering te komen. 	50%	€ 1 miljoen (i)
Informatiebeveiligingsbeleid en beheer.	<ul style="list-style-type: none"> - Update informatie beleid en beheer. 	50%	€ 0,8 miljoen (i)

(i) – incidenteel risico; (s) = structureel risico

Incidentele risico's - incidentele weerstandcapaciteit

Uit bovenstaande risicotabel blijkt dat voor € 9,3 miljoen aan grote incidentele risico's aanwezig zijn. Er is voor € 16,2 miljoen aan incidentele weerstandcapaciteit beschikbaar (Algemene reserve € 14,3 miljoen, Stille reserves € 0,9 miljoen en alternatief aanwendbare bestemmingsreserves € 1 miljoen). Er is dus voldoende incidentele capaciteit aanwezig om incidentele risico's op te vangen.

Structurele risico's - structurele weerstandcapaciteit.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat voor € 1,0 miljoen aan grote structurele risico's aanwezig zijn. Er is voor een bedrag van € 5,1 miljoen (onbenutte belastingcapaciteit € 5 miljoen en onvoorzien € 0,1 miljoen) aan structurele weerstandcapaciteit beschikbaar. Ook hier is sprake van een uitstekende verhouding.

Op grond van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat er een goede balans is in incidentele/ structurele risico's en incidentele/ structurele weerstandcapaciteit.

Weerstandsvermogen

Om verantwoord met risico's om te gaan, is het noodzakelijk een buffer (weerstandcapaciteit) te hebben. De benodigde weerstandcapaciteit kan lager zijn dan de omvang van de risico's (€ 56 miljoen) aangezien niet alle gemeentelijke risico's die gesignaleerd zijn, tegelijkertijd zullen optreden. Daarnaast zijn er diverse beheersmaatregelen.

Op basis van de risicosimulatie analyse (Monte Carlo analyse) van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NARIS) blijkt dat bij onze gemeente een buffer (weerstandcapaciteit) van minimaal € 12 miljoen nodig is om de risico's verantwoord af te dekken. Met andere woorden: de gemeente kan door het aanhouden van een buffer (weerstandcapaciteit) van € 12 miljoen met een zekerheid van 90% (landelijke norm) de aanwezige risico's afdekken.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio aanwezige buffer / benodigde buffer bedraagt 1,8. Deze ratio wordt berekend door de aanwezige buffer van € 21,3 miljoen te delen door de benodigde buffer van € 12 miljoen voor het verantwoord afdekken (dat is met een zekerheid van 90%) van de aanwezige risico's. Op deze wijze wordt het weerstandsvermogen vastgesteld. In de begroting 2018 bedroeg de ratio 3. De daling van de ratio komt zowel door de daling van het buffer bedrag van € 30,9 miljoen (2018) naar € 21,3 miljoen (2019) als de stijging van de omvang van het bedrag dat nodig is om de risico's af te dekken: € 10,1 miljoen (2018) naar € 12,0 miljoen in 2019.

Jaar	Ratio weerstandsvermogen
2019	1,8
2018	3,0
2017	2,1
2016	1,9
2015	1,6

Ter vergelijking: de provincie Utrecht – onze toezichthouder - heeft in 2018 een ratio van 1,82 (2017 2,34) wat overeenkomt met de classificatie 'ruim voldoende'.

De beoordeling van de ratio van 1,8 voor 2019 is volgens de systematiek van het Nederlands Bureau voor Risicomanagement 'ruim voldoende'. (kleiner dan 1 = onvoldoende; tussen 1 en 1,5 = voldoende; tussen 1,5 en 2 = ruim voldoende; groter dan 2 = goed). Hiermee wordt ook voldaan aan het door de gemeenteraad vastgestelde beleidskader dat het weerstandsvermogen **minimaal** een ratio groter dan 1 dient te hebben wat overeenkomt met de classificatie voldoende.

Conclusie

Ons weerstandsvermogen is weliswaar gedaald ten opzichte van 2018 maar voldoet aan het gestelde beleidskader dat uitgaat van een ratio van 1 of hoger. Ons weerstandsvermogen biedt

voldoende mogelijkheden om de risico's die we lopen op te vangen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Beleidsvoornemens	Jaartal
De weerstandcapaciteit dient minimaal de ratio 1 te hebben wat overeenkomt met de classificatie voldoende.	2019

Verplichte kengetallen financiële positie in de begroting

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basis set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen.

Kengetallen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	74%	74%	75%	79%	81%	81%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	69%	69%	70%	74%	77%	77%
Structurele exploitatie ruimte	0,3%	0,3%	-0,5%	0,2%	-0,03%	0,01%
Solvabiliteitsratio	33%	30,9%	28%	26%	24%	24%
Grondexploitatie	4,8%	3,6%	2,1%	0,3%	0,7%	1%
Belastingcapaciteit	80%	80%	80%	80%	80%	80%

Bron: Gemeentelijke meerjarenbegroting (prognose).

De **netto schuldquote** weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

In 2019 stijgt de gemeentelijke schuldquote van 74% in de begroting 2018 naar 75% in de begroting 2019 om vervolgens verder op te lopen naar 81% ultimo 2022. De stijging van de schuldquote wordt veroorzaakt door het omvangrijke Meerjaren Investerings Plan (MIP) met onder andere de nieuwbouw van het Christelijk Lyceum Veenendaal

De **solvabiliteitsratio** geeft de verhouding eigen/vreemd vermogen aan en helpt om inzicht te krijgen in welke mate wij in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio daalt van 28% in 2019 naar 24% in 2022.

Zoals aangegeven in het raadsprogramma 2018 – 2022 “Iedereen doet mee” gaan we de ontwikkeling van de schuldpositie betrekken bij het aangaan van deze nieuwe verplichtingen van substantiële omvang. In 2019 zullen we over dit punt verder de dialoog met elkaar voeren. Anderzijds zal de solvabiliteitsratio berekening op rekeningbasis altijd iets gunstiger uitvallen dan op begroting basis. Dit vindt zijn oorzaak in de wijze van berekening. Bij de berekening van de solvabiliteitsratio in de rekening wordt namelijk ook het rekening resultaat voor bestemming meegenomen bij de bepaling van het eigen vermogen. Dit levert per definitie een betere score op.

De **structurele exploitatieruimte** wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Het kengetal **grondexploitatie** geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

De **grondexploitatie** kan een forse impact hebben op de financiële positie. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten. Dit kengetal geeft aan dat de gemeente op het terrein van de grondexploitatie steeds minder risico loopt. Dit komt door het afronden van steeds meer complexen dat zorgt voor een daling van de boekwaarde van de complexen.

De **belastingcapaciteit** geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De toelichting hiervan is opgenomen in paragraaf G Lokale heffingen.

